

Kundenes fripoliseregnskap

EN GJENNOMGANG AV LIVSELSKAPENES ÅRSRAPPORTER FOR 2017

«Fem livselskaper forvalter fripoliser med en pensjonskapital på 307 milliarder kroner. Fripolisekundene har en berettiget forventning om at pensjonene bør kunne reguleres i takt med prisstigningen. Det avgjøres ikke bare av hvordan pensjonsmidlene forvaltes, men også av hvordan overskudd blir delt mellom kunder og livselskapet, og av hva kundenes overskuddsandel blir benyttet til. Fripolisekundene har derfor stor interesse av å få innsikt i livselskapenes regnskaper.»

Thorstein Øverland
Konsulent i Pensjonistforbundet

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Det er stor forskjell mellom livselskapene når det gjelder viljen til å gi informasjon om regnskapstallene for fripoliser. Vi har vurdert livselskapene slik:
  - Terningkast 6: DNB Liv og SpareBank 1 Forsikring
  - Terningkast 4: Gjensidige Pensjonsforsikring
  - Terningkast 2: Nordea Liv
  - Terningkast 1: Storebrand Liv
- Vi har satt opp et regnskap for fripolisekundene i hvert av livselskapene, som blant annet viser disse tallene:

Overskudd til kundene i 2017, i % av fripolisekapitalen ved utgangen av året	Herav til økt pensjon	Kjøpekraftsutvikling	
Sparebank 1	2,97 %	0,20 %	-1,6 %
DNB Liv	1,05 %	0,06 %	-1,7 %
Nordea Liv	0,99 %	0,05 %	-1,7 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	0,45 %	0,05 %	-1,7 %
Storebrand Livsforsikring	<i>Vil ikke oppgi tall</i>	-	-

- Overskudd til kundene benyttes først og fremst til tilleggsavsetninger og ikke til å øke pensjonene. Det kan være en god løsning for fripolisekunder under 67 år, men ikke for poliser under utbetaling. I følge forskriftene skal tilleggsavsetningene i utbetalingsperioden bygges ned og gjøres om til økt pensjon. Det ser ut til at i hvert fall et av livselskapene omgår denne bestemmelsen ved samtidig å tilføre nye midler til tilleggsavsetninger for pensjoner under utbetaling.
- Fripolisekundene blir ikke behandlet likt. Fripoliser som har høy garantert rente blir forvaltet slik at sannsynligheten for tilsvarende høy avkastning er stor. Fripoliser med lavere garantert rente forvaltes med lavere forventet avkastning. Resultatet for 2017 viste imidlertid at forskjellen mellom gruppene ble liten.
- Livselskapene har ulik praksis når overskudd skal omgjøres til økt pensjon. DNB, SpareBank 1 og Gjensidige benytter samme grunnlagsrente som er benyttet ved opptjening av fripolisen. Nordea benytter 2 %. Storebrand benytter 0,5 % grunnlagsrente. Jo lavere rentesats, desto mindre pensjon per krone i overskudd.
- Sparebank 1 Forsikring ble ferdig med opppreservering for økt levealder i 2016. DNB og Storebrand ble ferdig i 2017. Nordea og Gjensidige er ikke ferdig. SpareBank 1 og DNB har gitt oss en eksakt oversikt over hvor stor denne regningen har vært, og hva den har kostet fripolisekundene. Storebrand, Nordea og Gjensidige ville eller kunne ikke gi oss disse opplysningene.

Livselskapenes og kundenes fripoliseregnskaper for 2017

Hvorfor denne undersøkelsen?

Fem livselskaper forvalter fripoliser med en pensjonskapital på 307 milliarder kroner. Fripolisekundene har en berettiget forventning om at pensjonene bør kunne reguleres i takt med prisstigningen. Det avgjøres ikke bare av hvordan pensjonsmidlene forvaltes, men også av hvordan overskudd blir delt mellom kunder og livselskapet (eierne), og av hva kundenes overskuddsandel blir benyttet til. Fripolisekundene har derfor stor interesse av å få innsikt i livselskapenes regnskaper.

Livselskapene skal i sine årsrapporter vise hvordan resultatet fremkommer, deles og anvendes. Rapportene er imidlertid siktet mot eierne, og gir ofte ikke nok informasjon til at det er mulig å få frem et regnskap for kundene. Vi har bedt Finanstilsynet om at det gis visse minimumskrav til rapportering av resultatdelingen, slik det var for noen år siden. Finanstilsynet har avvist vår anmodning som unødvendig, og viser til at de årlige kontoutskriftene til hver enkelt kunde gir god informasjon om den enkelte forsikringsavtale. Samtidig sies det: «*Finanstilsynet legger til grunn at kravet til god forretningskikk tilsier at forsikringsforetakene gir innsyn i grunnlaget for kontoføringen. Finanstilsynet antar derfor at både enkeltpersoner og interesseorganisasjoner som ønsker nærmere opplysninger om resultatene på et mer detaljert nivå, vil kunne få tilgang til denne informasjonen fra livsforsikringsforetakene.*»¹

Pensjonistforbundet bestemte seg derfor for å innhente slik informasjon fra livselskapene. Etter hvert som livselskapenes årsrapporter for 2017 ble offentliggjort, gikk vi gjennom regnskapene. Deretter skrev vi til hvert selskap og ba om tilleggsopplysninger. Denne rapporten viser hva vi fant. Vi vil påpeke at vi kun omtaler fripoliser forvaltet av livselskapene, og ikke fripoliser med eget investeringsvalg. Opplysningene er sammenstilt på vedlagte regneark og kommenteres i dette notatet.

Vurdering av selskapenes informasjon til kundene

Det er betydelig forskjell i kvaliteten på livselskapenes årsrapporter når de leses med en kundes øyne. Rapportene fra DNB Liv og SpareBank 1 Forsikring ga oss langt på vei de opplysninger vi trengte for å sette opp et regnskap over hva kundene fikk tilført av overskudd og hvordan det ble benyttet. Disse selskapene ga dessuten fyllestgjørende svar på de tilleggsspørsmålene vi sendte dem. Begge får terningkast 6 hos oss. Gjensidige Pensjonsforsikrings informasjon var også forholdsvis god - terningkast 4.

Derimot var opplysningene i årsrapportene fra Nordea Liv og Storebrand Liv ikke tilfredsstillende. Disse to selskapenes manglende vilje til å gi relevant informasjon til kundene ble ytterligere understreket ved at de ikke har villet svare på viktige deler av de spørsmål vi skriftlig har sendt til dem. Vi gir terningkast 2 til Nordea Liv og terningkast 1 til Storebrand Liv.

---

¹ Utdrag fra brevet «Klage på Finanstilsynets behandling av forsikringstakere med fripoliser» fra Finanstilsynet til Finansdepartementet datert 01.09.2017

Oversikt over årsrapportene

På det vedlagte regnearket har vi for hvert selskap stilt opp de opplysningene vi mener fripolisekundene bør ha mulighet til å få vite om, gruppert på denne måten:

- *Forvaltning av fripolisekapitalen:* Hvordan er fripolisekapitalen forvaltet, og hva ble avkastningen?
- *Selskapets regnskap:* Hva ble livselskapets resultat, og hvordan er resultatet delt mellom kundene og selskapet (det vil si eierne)?
- *Kundenes regnskap:* Hva ble kundenes andel av resultatet, og hvordan er det blitt benyttet?
- *Livselskapets soliditet:* Er selskapet solid nok til å unngå å bli satt under administrasjon?

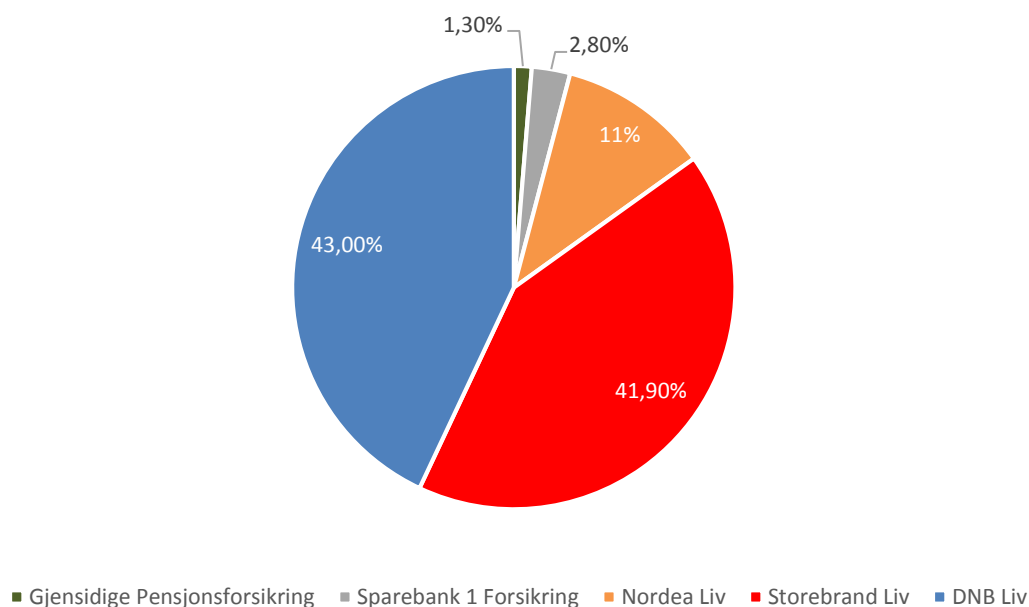
Nedenfor gir vi kommentarer til de fire temaene. Kommentarene bør leses sammen med regnearket, som du finner vedlagt bakerst i dette notatet.

Forvaltning av fripolisekapitalen

Tabell 1: Fripolisekapitalens fordeling på de fem livselskapene

	Millioner kroner	Andel
DNB Liv	131 972	43,0 prosent
Storebrand Liv	128 449	41,9 prosent
Nordea Liv	33 665	11,0 prosent
Sparebank 1 Forsikring	8 684	2,8 prosent
Gjensidige Pensjonsforsikring	3 995	1,3 prosent
Sum	306 765	100 prosent

Figur 1: Fordeling av fripolisekapitalen

Etter lovendringene fra 2008 og innføring av de såkalte Solvens II-reglene fra 2016, har livselskapene fått rammevilkår hvor de tvinges til å redusere investeringer i aksjer og til dels også i fast eiendom. Selskapene må likevel ta nok risiko til at avkastningen kan dekke den garanterte renten og eventuelt også avsetning for økt levealder. Sammensetningen av investeringsporteføljen bestemmes derfor av hvilket krav som den enkelte forsikringsavtale stiller til årlig avkastning. Jo lavere krav til avkastning, desto mer av kapitalen vil settes i sikre obligasjoner med forholdsvis lav rente i stedet for i aksjer og fast eiendom.

Med dette for øye har DNB, SpareBank 1 og Nordea delt porteføljen i to grupper, en gruppe for fripoliser med lave krav til avkastning og en gruppe med høye krav. SpareBank 1 og Nordea har ikke opplyst noe om hvor grensen mellom de to gruppene går. DNB trekker grensen mellom fripoliser som er under oppreservering for økt levealder og fripoliser som allerede er fullt oppreservert.

Som vi ser av tabell 2 er det gjennomgående lave aksjeandeler som benyttes i forvaltningen av fripolisene. Det er imidlertid vesentlige forskjeller, helt fra ingen aksjer hos Gjensidige og i portefølje 1 til 3 hos Storebrand, og opp til en aksjeandel på 10-15 % hos Sparebank 1 og portefølje 5 og 6 hos Storebrand.

Tabell 2: Andel av fripolisekapitalen investert i aksjer (i prosent)

DNB Liv		Sparebank 1		Gjensidige	Nordea		Storebrand					
Under oppreservering	Opp-reservert	Lave krav	Høye krav		C-fri-pol.	L-lav	1	2	3	4	5	6
6,4	7,3	14,2	13,8	0	?	?	0	0	0	5	11	15

Storebrand har gått lengre enn de andre, og har delt fripolisekapitalen i 6 grupper. Selskapet forteller at polisene blir henført til disse gruppene etter risikobærende evne. I mangel av eksakt informasjon tror vi likevel at det underliggende prinsipp også her vil måtte være hvilket krav som stilles til avkastning på den enkelte polise. Plasseringen i riktig gruppe kan i tillegg påvirkes av hvor store tilleggsavsetninger og kursreserver som er henført til polisen.

Etter hvert som oppreserveringen for økt levealder avsluttes, og kravet til avkastning derved reduseres, må vi forvente at investering i aksjer og fast eiendom kan bli ytterligere redusert.

SpareBank 1 skiller seg ut fra de andre selskapene. Selv om oppreservering for økt levealder er avsluttet, holder SpareBank 1 høyere andel i aksjer og fast eiendom enn de andre, og får derved høyere avkastning i 2017.

Vi har i regnearket oppgitt både bokført og verdijustert avkastning. Verdijustert avkastning er lik bokført avkastning pluss urealiserte verdiendringer som føres til kursreguleringsfondet.

Selskapets regnskap

Resultatregnskap for fripoliser er en sammenstilling av hva som har skjedd i løpet av året holdt opp imot de forutsetningene som var lagt inn i premiene. Premiene inneholdt tre elementer: Hvilken

rentesats er forutsatt (garantert rente)? Hvilke pensjonsutbetalinger regner vi med skal komme (alderspensjon, pensjon ved uførhet, pensjon til etterlatte)? Hva vil det koste å administrere denne polisen? Fripoliseregnskapet skal derfor deles i tre deler:

- Avkastningsresultat: Årets avkastning på pensjonsmidlene minus garantert rente
- Risikoresultat: Årets risikopremie (som er hentet fra premiereserven) minus faktiske pensjonsutbetalinger og avsetninger.
- Administrasjonsresultat: Årets administrasjonspremie (som er hentet fra premiereserven) minus faktiske administrasjonskostnader.

Administrasjonsresultatet tilfaller selskapet, mens avkastnings- og risikoresultatet skal deles etter bestemte regler, som vi ikke går nærmere inn på her.

Når det gjelder spesifikasjonen av risikoresultatene, vil en se at både Gjensidige og Nordea av konkurransegrunner ikke har villet opplyse om resultatene per forsikringskategori. Det får vi respektere, selv om begrunnelsen er vanskelig å forstå når det ikke lenger er noen konkurranse om fripoliser.

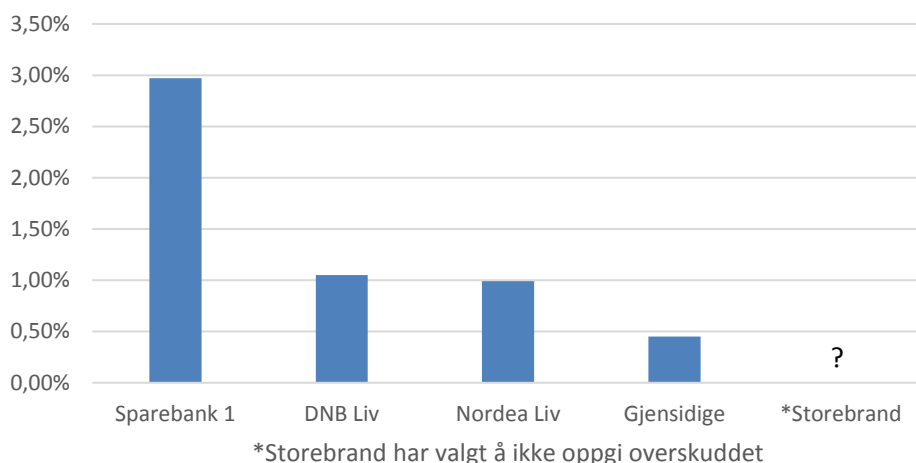
Storebrand oppgir et risikoresultat på null kroner for andre år på rad. Det skulle tyde på at det er foretatt avsetninger som frembringer akkurat dette resultatet. Vi har stilt spørsmål om dette til Storebrand, som selskapet ikke har besvart.

Gjensidige har også et risikoresultat på null kroner. Selskapet forklarer det med at bestanden er såpass liten at dette er innenfor en naturlig variasjon av resultatet. Gjensidige har ikke foretatt spesielle avsetninger, og det har ikke vært spesielle risikohendelser. Resultatet i 2016 var et risikooverskudd på 5 millioner kroner.

Kundenes regnskap

Her er vi fremme ved det som er denne undersøkelsens hensikt: Hva har kundene fått, og hvordan er disse midlene benyttet. Kundene mottar en andel av selskapets avkastningsresultat og risikoresultat. Vi har regnet ut hvor mye kundenes overskuddsandel er i prosent av fripolisekapitalen ved årets slutt. Suveren vinner er SpareBank 1, som i 2017 gir kundene omtrent 3 % av fripolisekapitalen. DNB og Nordea ligger begge på omtrent 1 %, mens Gjensidige har 0,45 %. Hva Storebrand har overført til kundene, vet vi ikke.

Figur 2: Overskudd til fripolisekundene i 2017

Kundenes overskuddsandel kan benyttes til tre formål - tilleggsavsetninger, oppreservering for økt levealder og økte pensjonsytelser:

Tilleggsavsetninger

Livselskapene har valgt å benytte det meste av kundenes overskudd (ut over det som går til oppreservering for økt levealder) til tilleggsavsetninger. Dette er midler som overføres til fripolisen, men som kan trekkes tilbake hvis det er nødvendig for å dekke den garanterte avkastningen i et år. I andre land er det vanlig at nesten hele egenkapitalen/bufferkapitalen består av slike betingede kundemidler. Regelen er at det meste av overskuddene blir plassert som betingede kundemidler i oppsparingsperioden, for så å bli benyttet til å skrive opp pensjonsytelsene når pensjonene skal utbetales.

I Norge har livselskapene i ulik grad bygget opp tilleggsavsetninger. Avsetningene varierer mellom 2,9 og 4 % av fripolisekapitalen. SpareBank 1 er også her et unntak, med avsetninger på 6,2 % av fripolisekapitalen. Etter reglene kan avsetningene ikke utgjøre mer enn 12 % av premiereserven til den enkelte fripolise. Vi må regne med at livselskapene vil benytte så mye som mulig av avkastningsoverskuddet til tilleggsavsetninger i årene fremover, inntil maksimumsgrensen er nådd.

Dette er i og for seg positivt, for det gir livselskapene større evne til å ta aksjerisiko. Problemet oppstår hvis ikke tilleggsavsetningene bygges ned og omgjøres til pensjon når utbetaling av pensjoner begynner. I forskrift til lov om forsikringsvirksomhet § 5-4 står at *Tilleggsavsetninger knyttet til individuell rente- og pensjonsforsikring skal benyttes til engangspremier for årlig forhøyelse av pensjonsytelsene, første gang innen ett år etter at pensjon ble utbetalt. Hvert år benyttes en del av tilleggsavsetningene tilsvarende den prosentvise reduksjon av premiereserven i løpet av året, eller en så stor del at ytelsene kan forhøyes like meget som i foregående år.* I denne sammenheng er fripolisene en individuell pensjonsforsikring. Etter denne regelen blir derfor tilleggsavsetningene bygget ned i jevn takt når pensjonene blir utbetalt.

Hvordan blir denne regelen praktisert? I kontoutskriften 2017 fra Storebrand for en 75 år gammel fripoliseeier fremgår det at selskapet helt korrekt øker pensjonsbeløpet ved å redusere tilleggsavsetningene med samme prosentstørrelse som reduksjonen i premiereserven. Samtidig setter imidlertid Storebrand av en betydelig andel av kundens overskudd til nye tilleggsavsetninger. Først reduseres tilleggsavsetningen med 814 kroner, og deretter blir den økt med 5 332 kroner. Vi vet ikke hvordan praksis er i de andre selskapene.

Etter vår mening er dette en omgåelse av bestemmelsen i forskriftens § 5-4. I alle fall mener vi at det er urimelig at overskudd som tilføres fripoliser under utbetaling skal benyttes til ytterligere styrking av soliditetskapitalen i stedet for til regulering av pensjonen. Hvis tilleggsavsetningene blir økt til 12 % for alle fripoliser under utbetaling, står disse kundene overfor en belastning som kan bli i samme størrelsesorden som ekstraregningen for økt levealder.

Skal virkelig soliditetskapitalen bygges opp i årene fremover ved hjelp av trekk fra overskudd som skulle gått til regulering av løpende pensjoner? Dette er en viktig problemstilling som Pensjonistforbundet vil ta opp med Finanstilsynet ved første anledning.

Oppreservering for økt levealder

Som kjent øker befolkningens levealder for hvert år. Livselskapene har vært altfor sene til å endre premiene. For å ta igjen etterslepet, fikk livselskapene tillatelse fra Finanstilsynet til å belaste kundenes overskudd med 80 % av det som manglet, i perioden 2011 - 2020. De resterende 20 % skulle betales av livselskapene selv.

Dette har vært en kjemperegning, som har medført at fripolisekundene har hatt mange år uten regulering av pensjonene. Vi har derfor bedt alle livselskapene om en oppsummering og spesifisering av hvordan regningen er betalt. Alle fikk de samme spørsmålene. Dette er hva vi fikk til svar:

DNB Liv:

«Per 31.12.2017 er oppreservering for «Langt Liv» ferdigstilt, tre år før frist. Fordelingen mellom rente- og risikoresultat, risikoutjevningsskjema og direkte bidrag er skissert under. Eier har tilført midler tilsvarende 20 prosent av oppreserveringen.»

Tall i millioner kroner	Kunde			Eier		Sum
	Rente-resultat	Risiko-resultat	Risiko-utjevningsskjema	Fra egenkapital	Rente-resultat	
Ytelsespensjon	1 005	93	10	277	-	1 386
Fripoliser	6 395	488	980	860	1 106	9 829
Totalt	7 401	581	990	1 137	1 106	11 215

Matrisen over illustrerer oppreserveringen per 31.12.2017 for den eksisterende porteføljen i DNB Liv. Inkluderer vi oppreservering på kontrakter innen Offentlig tjenestepensjon, som er avvirket, er total oppreservering 12,9 milliarder kroner.»

Fripolisekundene i DNB har blitt belastet med 7 863 millioner kroner, som kan omregnes til en redusert pensjon på mellom 6 og 7 %.

SpareBank 1 Forsikring:

SpareBank 1 var ferdig med oppreserveringen i 2016. De har gitt oss denne sluttrapporten:

Oppreservering fripoliser	Millioner kroner		Andel	
	Kunde	Eier	Kunde	Eier
Risikoresultat	65	-	100 %	0 %
Renteresultat	150	40	79 %	21 %
Risikoutjevningfond	77	-	100 %	0 %
Direkte bidrag fra eier	-	31	0 %	100 %
Sum	292	72	80 %	20 %

Kostnaden for fripolisekundene i SpareBank 1 har vært 215 millioner kroner, som tilsvarer en redusert pensjon på mellom 2 og 3 %.

Gjensidige Pensjonsforsikring:

Samlet oppreservering hittil er 196,5 millioner kroner. Det gjenstår 17,5 millioner kroner som i sin helhet skal dekkes av fremtidig avkastning. På vårt spørsmål om hvem som har betalt hva av oppreserveringen, skriver Gjensidige:

«Vi har fulgt regelverket gitt av Finanstilsynet for oppreservering. Dette sier at minst 20 % av oppreserveringen skal dekkes av selskapets egenkapital.

På kontoutskriftene fremkommer det beløpet som hver kontrakt har blitt oppreservert med, samt hvilket beløp som har kommet fra avkastning og hvilket beløp som har kommet fra selskapets egenkapital.»

Nordea Liv

Selskapet oppgir at gjenstående behov for oppreservering er på 0,6 mrd kr, som vil dekkes av avkastningsoverskudd. Når det gjelder vårt spørsmål om hvor stor regningen har vært og hvordan den hittil er betalt, fordelt slik som gjengitt i DNBs svar ovenfor, skriver Nordea: *«Det etterspørres en splitt på oppreservering av økt levealder som vi ikke har tilgjengelig og dermed heller ikke mulighet til å gi».*

Storebrand Liv

Storebrand Liv er også ferdig med oppreserveringen i 2017. Deres sluttrapport lyder slik:

«Oppsummering av oppreservering

På de kollektive bransjene samlet har det blitt anvendt om lag 2,45 milliarder kroner i egenkapital, hvorav om lag 50 % er avstått overskuddsdeling. De resterende 50 % er da som følge av direkte egenkapitalbidrag. Videre er det anvendt i overkant av 900 millioner kroner fra risikoutjevningfondet

og i overkant av 200 millioner kroner fra akkumulert risikoresultat til kundene. Resterende er da finansiert fra kundenes renteresultat.»

Det er overraskende at Gjensidige, Nordea og Storebrand ikke kan gi oss mer nøyaktig oversikt over oppreserveringen enn det som fremkommer ovenfor.

Økte pensjonsytelser

Det viktigste for fripolisekundene er selvsagt hva som blir igjen til økte pensjonsytelser. Det fremgår av regnearket at fire av selskapene ender med å tilføre mellom 0,05 og 0,06 % av kapitalen til økte pensjonsytelser, det vil si rundt en halv promille. Også her skiller SpareBank 1 seg ut i positiv retning, ved å øke pensjonsytelsene med 0,2 %. Selv dette er imidlertid svært lavt sett i forhold til en prisstigning i 2017 på 1,8 %. Samtlige fripoliser har fått redusert kjøpekraften med om lag 1,6 - 1,7 % i løpet av 2017. Med en samlet fripolisekapital ved utgangen av året på 307 milliarder tilsvarer dette redusert kjøpekraft på om lag 5 milliarder kroner i 2017.

Tabell 3: Kjøpekraftsutvikling

Overskudd til kundene i 2017, i % av fripolisekapitalen ved utgangen av året	Herav til økt pensjon	Kjøpekraftsutvikling	
Sparebank 1	2,97 %	0,20 %	-1,6 %
DNB Liv	1,05 %	0,06 %	-1,7 %
Nordea Liv	0,99 %	0,05 %	-1,7 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	0,45 %	0,05 %	-1,7 %
Storebrand Livsforsikring	<i>Vil ikke oppgi tall</i>	-	-

Det viser seg at 0,05 % i økt pensjonskapital ikke nødvendigvis medfører 0,05 % økning i pensjonsbeløpene. Det vil bare skje hvis grunnlagsrenten som benyttes for økt pensjon er den samme som for kontrakten for øvrig. DNB, SpareBank 1 og Gjensidige gjør det på den måten, slik det har vært vanlig tidligere. DNB gjør i tillegg oppmerksom på at hvis fripoliseavtalen er bygget opp med flere ulike rentesatser, er det den laveste rentesatsen som benyttes.

Nordea oppgir at grunnlagsrenten for ny pensjon er 2 %, uavhengig av kontraktens rente. Storebrand går enda lengre, og skriver følgende i sin årsrapport: «I Norge tas nye premier inn med 2,0 prosent avkastningsgaranti og oppregulering av ytelse som følge av overskudd skjer med 0,5 prosent garanti». Det betyr at overskuddet gir mindre pensjon enn om kontraktens grunnlagsrente ble benyttet. Storebrands praksis vil føre til en gradvis reduksjon i gjennomsnittsgarantien i fripolisen, noe som gjør at pensjonsmidlene kan bli plassert i en portefølje med lavere avkastning.

Det overrasker oss at Finanstilsynet tillater at pensjonsrettighetene i ett enkelt selskap utvannes på denne måten. Vi vil derfor be tilsynet om en nærmere forklaring.

En fordeling av 10 000 kroner utbetalt over 20 år vil med en årlig rente på 0,5 % gi en årlig utbetaling på 528 kroner. Dersom en rente på 4 % blir benyttet vil de årlige utbetalingene bli 720 kroner i året i

stedet. Hvilken grunnlagsrente som benyttes på overskuddet som går til økt pensjon er altså av stor betydning for hvor mye pensjonen vil øke med.

Soliditet

Etter at Silver ble avvirket i fjor, er det naturlig å spørre seg om andre av livselskapene er i faresonen. Vi har derfor satt opp nøkkeltall som viser det enkelte selskaps soliditet, uttrykt på to forskjellige måter.

Det første vi har satt opp er soliditetskapitalen, som litt forenklet er den bokførte verdien av selskapets aktiva fratrukket den bokførte verdien av de ubetingede forpliktelsene. Så har vi satt dette tallet i forhold til premiereserven for produkter med fastsatte ytelser og deretter i forhold til premiereserven hvor også produkter med investeringsvalg inngår. Det første nøkkeltallet er etter vår mening det mest relevante å ta utgangspunkt i.

Det andre tallet er solvenskapitalen, som enkelt sagt er forskjellen mellom markedsverdien av aktiva minus markedsverdien av forpliktelsene. Dette tallet settes så i forhold til det minstekravet til solvenskapital som myndighetene har gitt.

Etter vår mening er alle de 5 livselskapene solide, med tilstrekkelig soliditetskapital og solvenskapital. Det er også et viktig poeng at alle selskapene inngår i finansgrupperinger, som har ressurser til å rydde opp hvis noe skal gå galt.

Det vi ikke har noen garanti mot, er at det kan inntre endringer i regelverket som tvinger et selskap til å avvikle. Silver ble ikke satt under administrasjon fordi selskapet manglet penger i dag, men fordi de ikke var i stand til å skaffe tilstrekkelig soliditetskapital med sikte på fremtidige forpliktelser. I følge administrasjonsstyret som sto for avviklingen av Silver, måtte Silver skaffe en soliditetskapital som utgjorde 55 % av premiereserven for produkter med fastsatte ytelser, det vil si fripolisene. Det er et krav som ligger svært langt over de krav som er stilt til de andre livselskapene.

Pensjonistforbundets vurdering av denne undersøkelsen

Livselskapene fører regnskap over forvaltningen av fripolisene, og sørger for å dele eventuelle overskudd mellom seg selv og fripoliseeierne. Det skjer ingen kontroll av delingen ut over den de måtte utøve selv. Det finnes lover og regler, men de må av og til tolkes. I denne situasjonen er det både rett og rimelig at livselskapene forteller kundene nøyaktig hvordan resultatene er fremkommet, delt og anvendt. På den måten får kundene en mulighet til å etterprøve de vurderingene som livselskapene har gjort i sine regnskaper, og til å si fra om de er uenig.

Derfor er det etter vår mening uakseptabelt at Storebrand ikke vil fortelle oss hvilket resultat som er tilført kundene i 2017. Det er også uakseptabelt at Nordea ikke vil fortelle oss hvordan fripolisekapitalen er fordelt på ulike aktiva. Det samme gjelder den manglende viljen til å gi oss

nøyaktig oversikt over hvordan regningen for økt levealder er betalt. Dette er noe vi vil ta opp med Finanstilsynet.

I denne undersøkelsen har det som tidligere nevnt også fremkommet andre problemstillinger som Pensjonistforbundet vil følge opp. Den har derfor vært nyttig. Vi vil gjennomføre en tilsvarende undersøkelse av regnskapene for 2018.

Livselskapenes årsrapporter for 2017		(mill kr)								
	DNB Liv				SpareBank 1 Forsikring			Gjensidige Pf		
Forvaltning av fripolisekapitalen	Under oppre	Fullt oppre	Annet	Totalt	Lave krav	Høye krav	Totalt			
Fripolisekapital	43 160	88 812		131 972	5 308	3 376	8 684		3 995	
Plassering av fripolisekapitalen	%	%			%	%			%	
Obligasjoner, pengemarked, lån, mm	79,7	86,9			67,7	67,7			84,7	
Fast eiendom	13,9	5,8			18,1	18,5			15,3	
Aksjer	6,4	7,3			14,2	13,8			0	
Sum	100	100			100	100			100	
Bokført avkastning	5,50 %	4,00 %			5,80 %	5,90 %			3,75 %	
Verdijustert avkastning	5,30 %	4,50 %			8,00 %	8,00 %			4,47 %	
Resultatanalysen										
Selskapets regnskap										
Bokført avkastning	2 256	3 263	6	5 525			518		141,1	
Garanterte renter	-1 295	-2 811	-2	-4 109			-262		-122,0	
Avkastningsresultat	961	451	3	1 416			256		0,0	
Kundenes andel av avkastningsresultat	-847	-451		-1 298			-253		-17,7	
Forsikringsresultat dødsrisiko				-35			18		x	
Forsikringsresultat aldersrisiko				-36			-33		x	
Forsikringsresultat uførerisiko				236			25		x	
Risikoresultat	59	106		165			10		0,1	
Kundenes andel av risikoresultat	-30	-53		-83			-5		-0,1	
Administrasjonsresultat	47	103		149			0		-10,4	
Selskapets andel oppres. økt levealder	-124			-124					-0,9	
Livselskapets resultat (teknisk resultat)	67	156	1	223			8		-29,0	
(herav avsatt til risikoutjevningfond)	30	53	3	85			5		0,0	
Kundenes regnskap										
Kundenes andel av avkastningsresultat	847	451		1 298			253		17,7	
Kundenes andel av risikoresultat	30	53		83			5		0,1	
Kundenes resultat 2017	877	504		1 381			258		17,8	
1 prosent av samlet kapital pr 31.12				1,05 %			2,97 %		0,45 %	
Resultatet er anvendt slik										
Til tilleggsavsetninger	390	449		840			241		12,2	
Til oppreservering for økt levealder	457	2		458					3,6	
Til økte pensjonsytelser	30	53		83			17		2,0	
Sum disponert	877	504		1381			258		17,8	
Til økte pensjonsytelser i % av samlet kapital				0,06 %			0,20 %		0,05 %	
Tilleggsavsetninger totalt desember 2017				4 546			542		163	
Livselskapets soliditet (gjelder hele selskapet)										
A Soliditetskapi				48 867			8 193		1 261,3	
B Premiereserve prod med fastsatte ytelser				196 621			19 346		5 784,9	
C Premiereserve totalt				271 164			42 823		28 146,5	
Soliditetskapi i % av B				24,9 %			42,3 %		21,8 %	
Soliditetskapi i % av C				18,0 %			19,1 %		4,5 %	
D Solvenskapital				34 302			9 303		1 913,7	
E Krav til solvenskapital				18 079			5 570		1 441,4	
Solvensmargin, dvs D i % av E				189,7 %			167,0 %		132,8 %	
X = Selskapet vil ikke opplyse om detaljene i risikoresultatet										
Summer kan avvike fra foranstående tall pga avrundinger										

	Nordea Liv			Storebrand Livsforsikring						
Forvaltning av fripolisekapitalen	C-Fripol.	L-Lav	Sum	Fripoliseprofil nr:						
				1	2	3	4	5	6	Totalt
Fripolisekapital			33 665	19 400	20 000	14 600	24 200	15 400	27 000	128 449
Plassering av fripolisekapitalen				%	%	%	%	%	%	%
Obligasjoner, pengemarked, lån, mm				95	95	93	86	76	73	87,2
Fast eiendom				5	5	7	9	13	12	5,8
Aksjer				0	0	0	5	11	15	7,0
Sum				100	100	100	100	100	100	100
Bokført avkastning	4,15 %	4,02 %		5,69	4,98	4,57	4,58	4,33	5,04	4,80 %
Verdijustert avkastning	4,57 %	4,75 %		5,66	4,93	4,60	5,00	5,37	6,18	5,50 %
Resultatanalysen										
Selskapets regnskap										
Bokført avkastning			1383							?
Garanterte renter			-1040							?
Avkastningsresultat			343							1528
Kundenes andel av avkastningsresultat			-308							?
Forsikringsresultat dødsrisiko			x							26
Forsikringsresultat aldersrisiko			x							-48
Forsikringsresultat ufølerisiko			x							23
Risikoresultat			33							0
Kundenes andel av risikoresultat			-25							0
Administrasjonsresultat			4							120
Selskapets andel oppres. økt levealder			-66							
Livselskapets resultat (teknisk resultat)			-19							122
(herav avsatt til risikoutjevningfond)			8							0
Kundenes regnskap										
Kundenes andel av avkastningsresultat			308							?
Kundenes andel av risikoresultat			25							0
Kundenes resultat 2017			333							?
I prosent av samlet kapital pr 31.12			0,99 %							?
Resultatet er anvendt slik										
Til tilleggsavsetninger			182							?
Til oppreservering for økt levealder			135							?
Til økte pensjonsytelser			16							60
Sum disponert			333							?
Til økte pensjonsytelser i % av samlet kapital			0,05 %							0,05 %
Tilleggsavsetninger totalt desember 2017			986							4 775
Livselskapets soliditet (gjelder hele selskapet)										
A Soliditetskapital			14 723							53 915
B Premiereserve prod med fastsatte ytelser			45 895							169 843
C Premiereserve totalt			104 541							250 215
Soliditetskapital i % av B			32,1 %							31,7 %
Soliditetskapital i % av C			14,1 %							21,5 %
D Solvenskapital			11 121							42 728
E Krav til solvenskapital			7 008							19 088
Solvensmargin, dvs D i % av E			158,7 %							223,8 %
				Gjelder Storebrand:						
				Kapitalen oppgitt i fripoliseprofil 1 - 6 er premiereserven						

Nordea vil ikke gi opplysninger om hvordan fripolisekapitalen er plassert

Storebrand vil ikke oppgi tall for poster som er merket med ?
Se mer om dette i kommentarene

Juni
2018

Pensjonistforbundet

Kundenes fripolisregnskap

Pensjonistforbundet

Torggata 15, 0181 Oslo

www.pensjonistforbundet.no
